

BN
DeStem

Van bakeliet naar smartphone

Ericsson was goed voor ruim een eeuw geschiedenis in Rijen. Iedereen had wel een telefoon van *D'n Ericsson*, waar opmerkelijk veel vrouwen werkten. Per 1 januari verkast het telecombedrijf naar Breda.

Pagina 8&9

Doek valt voor D'n Ericsson in Rijen, maar gepensioneerden

‘Wat we hier maakten, had iedereen in huis’

Na meer dan honderd jaar doet de laatste Ericsson-kantoorbediende eind dit jaar het licht uit in Rijen. Een groep gepensioneerden wil de geschiedenis van D'n Ericsson in Nederland levend houden. „Kijk nou, dit telefoontoestel, prachtig toch? Ik weet nog dat we die maakten, de T88.”

HENK STRIKKERS

Als ze vroeger vroegen waar Bert Wagemakers woonde, zei hij ‘in de straat van D'n Ericsson’. Dat was voldoende. Iedereen in het dorp wist waar de fabriek zaten.

Als kind zag hij elke ochtend vanuit zijn huis de opocht van werknemers die vanaf station Gilze-Rijen richting de Julianastraat liepen. Hij zag ook de bussen vol met mensen van heinde en verre die naar Rijen reden. „Ze kwamen overal vandaan. Uit Breda, Tilburg, de Belgische Kempen.” Honderden mannen, en voor die tijd verbaazend veel vrouwen, trokken iedere dag voorbij aan de ramen van de vrijstaande huizen.

Rijenaars die hier werkten, hadden het gemaakt, zegt Wagemakers, die tegenwoordig voorzitter is van heemkundekring Molenheide. „Je had in Rijen plat gezegd drie keuzes. Je kon aan het werk in de steenfabriek. Zwaar werk. Dan had je leerlooierijen. Vuil werk. Brandgevaarlijk ook. Ik heb meerdere looierijen zien branden. En dan had je D'n Ericsson. Als je daar werkte, had dat toch wel een soort status. Dat had niveau.”

Dat beeld is niet onterecht. In Rijen werd de afgelopen eeuw telecomgeschiedenis geschreven. Dat begon in 1920, toen het Zweedse Ericsson een Nederlands dochterbedrijf oprichtte. Het hoofdkantoor opent zijn deuren in Amsterdam. In Rijen wordt de Electrische Werktuigen Fabriek overgenomen, om er telefoontoestellen te gaan produceren.

Bakelieten telefoontoestellen

Sinds 1936 rollen de bekende zwarte bakelieten telefoontoestellen er van de band. Eerst worden ze geproduceerd voor de grote steden, na de oorlog maakt de Rijense fabriek ze ook in opdracht van het Staatsbedrijf der Posten, Telegrafie en Telefonie, kortweg de PTT.

Met de groei van de vaste telefonie komt het Zweedse bedrijf ongemerkt de Nederlandse huiskamers binnen. Het iconische grijze telefoontoestel T65, dat Ericsson in opdracht van de PTT maakt, is in de jaren 60 en 70 vast meubilair in de Nederlandse

woonkamer. Decennialang is het de enige telefoon die in Nederland te huur is, maar dat de telefoon van Ericsson uit Rijen komt, is voor velen een geheim. Zit er al een stickertje op, dan is het een stickertje van de PTT.

Dorps karakter

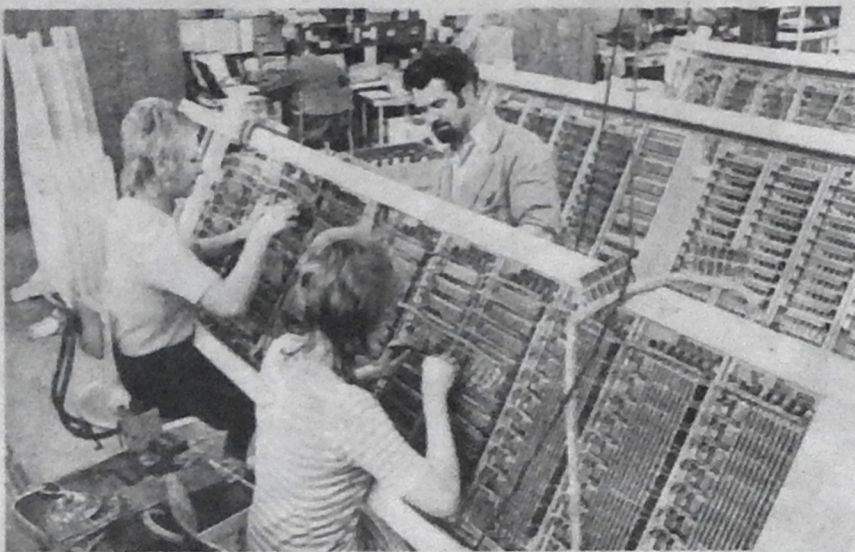
In die tijden komen Jos van Beek en Jan Spooren in dienst bij Ericsson in Rijen. „Wij kennen elkaar al heel lang, sinds 1975”, zegt Van Beek. „Toen ik hier kwam, werkten er zeshonderd man. Het had een heel dorps karakter.” Spooren: „Je kende elkaar en je groette elkaar. We groeiden langzaam een beetje. Joof van Amelsfort kwam bijvoorbeeld in 1983 in dienst. Hij werkte eerst in een ander gebouw.”

Nu, bijna vijftig jaar later, zitten de mannen nog steeds aan de Ericssonstraat. In deze hal 4 worden vanuit heel Europa de retouren van Ericsson verwerkt. Er lopen mannen in gele hesjes rond tussen einde-

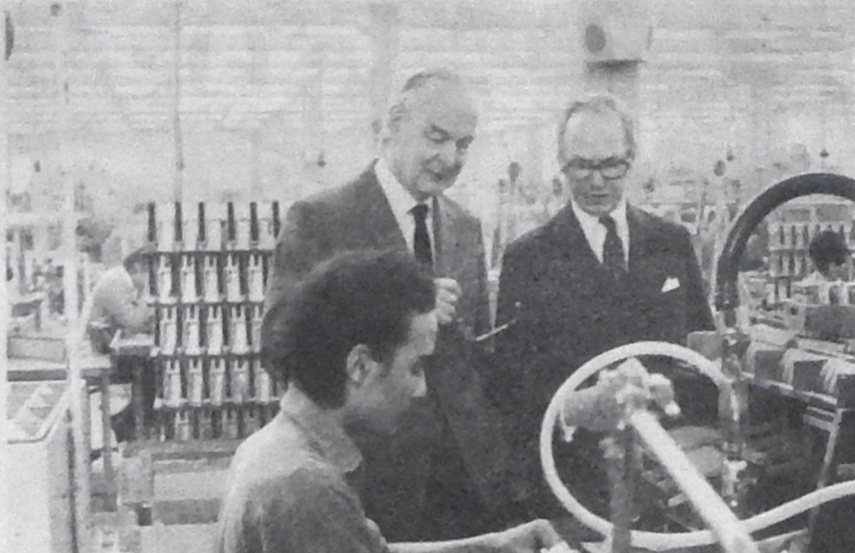
‘Ik vroeg mijn baas om een secretaresse. Die keek me raar aan: Wil je er maar één? Zeker weten?’

loze stellingkasten met bruine kartonnen dozen. Verstopt in een hoekje van die grote hal zitten Jan, Joof, Jos, Piet en Tim. Zij zitten hier elke dinsdagmiddag, meestal aangevuld met andere gepensioneerden van D'n Ericsson, tussen de grote archiefdozen.

Samen met andere ex-medewerkers van Ericsson vormen ze nu al tien jaar STEEN, Stichting Erfgoed Ericsson Nederland. „Het is eigenlijk begonnen met het idee dat het zonde zou zijn als het archief van Ericsson verloren zou gaan”, zegt Spooren. „Er waren heel veel spullen ergens opgeslagen op dit terrein. Sommige stonden los,

Medewerkers aan het werk in de fabriek in april 1971, toen de firma Ericsson vijftig jaar bestond. FOTO JOHAN VAN GURP

Bezoek van de Zweedse ambassadeur in maart 1971. FOTO JOHAN VAN GURP

De mannen van Stichting STEEN, v.l.n.r. Jos van Beek, Jan Spooren, Piet Avontuur, Tim Ehrhart en Joof van Amelsfort. FOTO RAMON MANGOLD/PPK/PHOTOF

willen honderdjarige geschiedenis behouden

Wat is StEEN?

■ De Stichting Ericsson Erfgoed Nederland (StEEN) heeft als doelstelling om het erfgoed van Ericsson in Nederland te behouden en inzichtelijk te maken. Ericsson in Rijen neemt daarin een belangrijke plaats in.

■ In de huidige StEEN zijn de volgende (oud)medewerkers van Ericsson werkzaam: Jos van Beek (voorzitter), Jan Spooren (bestuurslid), Jan Zandberg (penningmeester, documenten), Hans Sprangers (secretaris, database, coördinatie werkzaamheden), Huub Adank (documenten), John Anijs (website ontwerp & IT), Joof van Amelsfort (website ontwerp & IT), Piet Avontuur (documenten), Tim Ehrhart (infrastructuur en documenten) en Benno Goethals (bestuurslid, beschikbaar stellen fysieke ruimte).

Dit grijze telefoontoestel, de T65, is in de jaren 60 en 70 vast meubilair in de Nederlandse woonkamer. Ericsson maakte het iconische apparaat in opdracht van de PTT. FOTO RUUD VOEST

andere zaten in de dozen. Die waren een paar keer verplaatst; dozen waren kapot of aangebroken. We dachten: daar moeten we toch iets mee doen.”

Inmiddels zijn ze negen jaar bezig. „We hebben eerst alles verzameld en bij elkaar gezet”, zegt Spooren. „Daarna zijn we alle dozen gaan openen. We kwamen van alles tegen: telefoontoestellen, documenten, foto's, boeken, personeelsbladen en onderdelen van machines.”

„Je kunt het zo gek niet bedenken”, zegt Van Beek. „Een reglement, opgesteld door de bisschop, waar Ericsson zich aan moest houden als het bedrijf vrouwen in dienst wilde nemen. Een dagboek van iemand die in de laatste twee weken van de oorlog de verwoesting in de omgeving bijhoudt. Maar ook tientallen telefoontoestellen die hier zijn gemaakt, onderdelen van machines.”

Interessant voor groot publiek

„Wat we precies doen?” vraagt Joof van Amelsfort. „We maken een doos open. Dan kijken we eerst wat de waarde is van de spullen. De hardware fotograferen we en de documenten en foto's scannen we allemaal in. Alles wordt in de databank gezet. Daarna kijken we of het interessant is om het te publiceren op onze website. Is het interessant voor een groot publiek?”

Dat is soms best een discussie, zegt hij. „Het jaarverslag van Ericsson Nederland uit 1963. Is dat interessant voor mensen? Uiteindelijk hebben we besloten om het online te zetten.”

Allemaal hebben ze een eigen taak. Jos van Beek is voorzitter, Hans Sprangers – ‘onze drijvende kracht, die kon er helaas niet bij zijn vandaag’ – secretaris.

„En ik ben het manusje van alles”, zegt Tim Ehrhart enthousiast vanachter zijn computer. „Documenten inscannen, dozen inpakken.”

Hij opent er een. „Kijk nou, dit telefoontoestel, prachtig toch? Ik weet nog dat we die maakten, de T88. Dat mag toch niet verloren gaan.”

„Ik denk dat we nu 90 tot 95 procent klaar hebben”, zegt Van Amelsfort. „Wat nog resteert, zijn vooral foto's en dia's. Dat

‘Er kwamen heel veel mensen bij in de jaren 80 en 90. Zelfs de villa waar de directeur woonde werd een kantoor’

is moeilijk werk. Want wie staan erop? Wanneer is de foto gemaakt? Is het belangrijk of niet? Dat is allemaal lastig. Gelukkig hebben we Piet”, zegt hij, wijzend naar Piet Avontuur. „Piet is hier begonnen in 1955 en heeft lang gewerkt als baas. Hij kent daar heel veel mensen.”

„Maar ik ken ze echt niet allemaal, hoor”, zegt Avontuur lachend. In zijn handen houdt hij een zwart-witfoto van een voetbalteam, posierend voorafgaand aan een wedstrijd. Al die mensen kennen is ook bijna onmogelijk. Eind jaren 80 en begin jaren 90 maakte Ericsson een enorme groei

door. „Lange tijd groeiden we beetje bij beetje”, zegt Jos van Beek. „Maar eind jaren 80 ging het heel hard. Er kwamen heel veel mensen bij, zelfs de villa waar de directeur woonde werd een kantoor.”

„Er stonden overal noodgebouwen”, vult Joof van Amelsfort aan. „Ik vroeg bij mijn baas om een secretaresse. Die keek me raar aan: ‘Wil je er maar één? Zeker weten? Niet twee?’”

De bomen leken tot in de hemel te groeien in Rijen. „Er is jarenlang geen enkel vliegtuig van Schiphol naar Stockholm gevlogen waar niet iemand van Ericsson aan boord was”, zegt Jan Spooren.

In de jaren 90 verandert dat. Terwijl in de Ericsson-vestiging in Emmen de bluetooth-technologie wordt uitgevonden, heeft de productieafdeling in Rijen het moeilijk.

„De fabrieken verhuisden op een gegeven moment naar lagelonenlanden”, zegt Van Amelsfort. „Nederland was een relatief kleine markt voor Ericsson. We waren vooruitstrevend, bijvoorbeeld op het gebied van mobiele telefonie. Maar je merkte dat het concern steeds internationaler werd. Onderdelen werden bijvoorbeeld naar Duitsland verplaatst.”

„Er kwam ook steeds meer concurrentie”, zegt Spooren. „Als je landde op vliegveld Stockholm-Arlanda was het overal Ericsson dat je zag. Maar na 2000 zag je ineens Huawei. In Zweden! En er waren steeds meer concurrenten op de markt van mobiele telefoons. Ericsson is steeds meer een softwarebedrijf geworden.”

Dat merken ze ook in het dorp, zegt Wagemakers van de heemkundevereniging. „Ericsson was decennialang enorm betrokken bij het dorp. In de onderne-

mersvereniging, met de sinterklaasintocht, bij allerlei maatschappelijke initiatieven. De voetballers van de Rijense Amateur Club hadden er hun voetbalveld. Daar konden wij als jongeren uit de buurt ook terecht. Dat werd allemaal minder toen ze gingen krimpen.”

Vanaf 2000 zag je dat de vestiging in Rijen jaar na jaar werd uitgekleeft. Van de vijftienhonderd werknemers in de jaren 90 zijn er nu nog maar enkele honderden over. Per 1 januari verhuist het kantoor naar Breda, het einde van een tijdperk. Het doet soms pijn bij de mannen van StEEN, maar toch houdt Ericsson een warm plekje in hun hart.

‘Je mocht fouten maken’

„Hier zit meer dan tweehonderd jaar Ericsson-geschiedenis”, zegt Spooren, verwijzend naar zijn voormalige collega's. „Een geweldig bedrijf. Je kreeg ruimte om jezelf te ontwikkelen. Je mocht fouten maken. Natuurlijk werd je daarop aangesproken, maar je werd er niet op afgerekend. Er heerste echt een familiegevoel, al is dat ook wel minder geworden.”

„Je had de vrijheid om dingen op jouw manier in te vullen”, vult Van Beek aan. „Ericsson heeft me bijvoorbeeld jarenlang extra vrije dagen gegeven omdat ik vrijwilligerswerk deed. Dat doet niet elk bedrijf.” „Er was ook een je- en jij-cultuur”, zegt Van Amelsfort. „Piet spraken we aan met ‘je’, terwijl hij onze leidinggevende was. Dat was echt niet normaal. Ik heb hier alle kansen gehad. Als ik zei: ik wil dit weleens proberen, dan kon dat gewoon. Ik heb hier veertig jaar gewerkt en ik ging 99 procent van de dagen met plezier naar mijn werk.”